

Företagarombudsmannen

Den Nya Valfärden, Box 5625, 114 86 Stockholm, www.dnv.se

Ärendenummer: 2009-010 Skelleftebuss

Datum: 2009-12-15

Utredare: Micha Velasco

Utredning avseende olaglig bussverksamhet i Skellefteå kommun

Förevarande fall har Företagarombudsmannen tagit upp i anledning av rapporten "Kommunala bolag – Laglöst land". Efter en första ytlig granskning gjordes en djupare studie av Skelleftebuss verksamhet.

Beskrivning av fallet

I rapporten "Kommunala bolag – Laglöst land" har 17 kommunala bolag i Sverige granskats. Ett av dessa bolag är Skelleftebuss AB, Skellefteå kommun.

Av Skelleftebuss hemsida framgår att "*Företaget är idag marknadsledande i norra länsdelen och är ett av de 10 största bussföretagen i Sverige.*"¹

Företagarombudsmannen begärde ut de 10 senaste avtalen som avsåg försäljning av tjänster till privata aktörer, såsom till exempel företag. Företagarombudsmannen har vid en genomgång av Skelleftebuss avtal funnit exempel på en omfattande trafik utförd av Skelleftebuss där egna bussar hyrts ut med chaufför till privata bolag eller organisationer. Inga personresor i form av kollektivtrafik eller interna kommunala transporter har granskats.

Av de 10 först granskade avtalen kunde vi konstatera att under perioden 22 mars 2009 till den 15 april 2009 fakturerade Skelleftebuss externa företag och organisationer för totalt 92 111 kronor. För att kunna göra en uppskattning av hur stor del av Skelleftebuss omsättning som hänför sig till externa företag och organisationer så begärdes samtliga fakturor för maj 2009 ut. En förfrågan avseende årsomsättning tillsändes även Skelleftebuss i samband med begäran.

¹ Bolagets hemsida den 12 juni 2009,
<http://www.skelleftebuss.se/system/visa.asp?HID=307&FID=358&HSID=3718&ActMenu=3846>

Under maj 2009 fakturerade Skelleftebuss externa företag och organisationer för totalt 469 181 kronor.

I den första begäran lämnades de begärda handlingarna ut först två månader efter begäran och då efter ett antal påminnelser per mail och telefon.

I samband med den andra begäran av allmänna handlingar från Skelleftebuss svarade Skelleftebuss att begärda handlingar kunde lämnas ut först efter semestern som skulle pågå i fem veckor. Dessutom efterfrågade bolagets VD vilket syfte Företagarombudsmannen hade med de begärda handlingarna. Dessa händelser gjorde att Företagarombudsmannen JO-anmälde Skelleftebuss.²

Gällande rätt

En kommuns allmänna befogenheter framgår av 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900). Där stadgas att kommuner själva får ha hand om sådana angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens område eller dess medlemmar och som inte skall handhas enbart av staten, en annan kommun, ett landsting eller någon annan.

Den kommunala kompetensen omfattar såväl kommunal förvaltning liksom kommunala bolag vilket framgår av 3 kap. 16 § kommunallagen.

Enligt 2 kap. 7 § kommunallagen får kommuner driva näringsverksamhet, om den drivs utan vinstsyfte och går ut på att tillhandahålla allmännyttiga anläggningar eller tjänster åt medlemmarna i kommunen.

2 kap. 1 § Tryckfrihetsförordningen stadgar kommuners skyldighet att lämna ut allmänna handlingar, den så kallade handlingsoffentligheten.

² Riksdagens ombudsmän, Dnr 3614-2009

Enligt 2 kap. 3 § Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska vad som föreskrivs i TF om rätt att ta del av allmänna handlingar hos myndighet i tillämpliga delar också gälla handlingar hos bl.a. aktiebolag där kommuner utövar ett rättsligt bestämmande inflytande.

En begäran om utlämnande av allmänna handlingar ska handläggas skyndsamt. Enligt JO är två veckors handläggning att anse som för långt tid.³

Företagarombudsmannens bedömning

Redan 2006 ådrog sig Skelleftebuss kritik för att arrangerade resor och dessutom ordnade med boende som en turistbyrå.⁴ VD för Skelleftebuss lovade då att nöjesresorna skulle upphöra.

Företagarombudsmannen kan konstatera att även om nöjesresorna minskat så har de långt ifrån upphört. Omsättningen för nöjesresor beräknas omsätta över 5,5 miljoner kronor per år. VD för Skelleftebuss har tillfrågats och ombetts precisera omsättningen för nöjesresor men avböjt svara.

Skelleftebuss fortsätter alltså att agera resebyrå och hyra ut bussar med chaufför till det privata även om det sker på annat sätt än tidigare. På bolagets webbplats den 12 juni 2009 framgick att bolaget arrangerar ” *idrottsresor, pensionsårsresor, företagsresor, kundträffar, konferenser, personalresor, shoppingresor, turistresor*” och därmed vänder sig till den privata marknaden. I november 2009 hade bolagets webbplats ändrats och Skelleftebuss hade då tagit bort ovanstående formulering.⁵ Trots detta fortsätter verksamheten som tidigare, ett spel för gallerierna alltså.⁶ Under fyra dagar i november 2009 omsatte nöjesresorna 59 973 kronor.

³ JO 1981/82 s. 282 och JO:s beslut den 20 juni 2009 i ärende nummer 4039-2008

⁴ http://www.svensktnaringsliv.se/multimedia/archive/00000/Osund_konkurrens_-_kom_589a.pdf

⁵ <http://www.skelleftebuss.se/system/visa.asp?HID=307&FID=358&HSID=3840&ActMenu=3867>

⁶ Framgår av utlämnade avtal, den 2 december 2009 som avser turistbussverksamhet.

Det är ett stort problem om kommunala bolag inte respekterar tryckfrihetsförordningen och handlingsoffentligheten. Det är ett demokratiproblem oavsett om det handlar om okunskap eller nonchalans.

Att ett kommunalt bolag dessutom upprepat bryter mot kommunallagen gör situationen än värre. Skelleftebuss snedvrider genom sitt agerande konkurrensen på marknaden eftersom de konkurrerar på orättvisa villkor med andra privata bussbolag.

Om ett kommunalt bolag inte följer lagar och regler får det till följd att det allmännas förtroende för rättsstaten skadas. Idag saknas sanktioner mot kommuner och kommunala bolag som bryter mot lag vilket är anmärkningsvärt.

Det är Företagarombudsmannen ambition att driva rättsprocesser mot kommuner som bryter mot lagen. Ett bättre företagarklimat gynnar alla. Företagarombudsmannen kommer även i fortsättningen att driva frågor där konkurrensen sätts ur spel och dessutom arbeta för att ett sanktionssystem för kommuner och myndigheter införs.

Företagarombudsmannen, en del av Den Nya Välfärden, verkar för ett bättre företagarklimat i Sverige. Företagarombudsmannens huvudsakliga uppgift är att ge uppmärksamhet och publicitet åt konkreta exempel på brister i företagarklimatet. Företagarombudsmannen har en styrelse bestående av företagare, ekonomer och publicister som på ideell basis leder verksamheten. Företagarombudsmannen genomför utredningar både på eget initiativ och efter anmälan. Anmälare kan vara företagare, politiker, journalister eller andra samhällsmedborgare som har reagerat på fall där företagande försvåras på grund av brister i lagstiftning, föreskrifter eller myndighetsutövning.